

**ПРАВО: АКТУАЛЬНІ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ТА ГАЛУЗЕВІ ПРАВОВІ ПИТАННЯ,
ПРОПОЗИЦІЇ ДО ЗАКОНОДАВСТВА, ЗАРУБІЖНИЙ ПРАВОВИЙ ДОСВІД,
АВІАЦІЙНА БЕЗПЕКА**

УДК 340.126

DOI 10.33251/2707-8620-2022-7-107-115

АНТОНОВА Олена Ростиславівна,
доктор наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри права та
соціально-гуманітарних дисциплін
Льотної академії
Національного авіаційного університету
ORCID 0000-0002-6575-7915

**НЕБЕЗПЕКА ЯВИЩА «РАШИЗМУ» ЗА ОЗНАКАМИ ВПЛИВУ НА
СУСПІЛЬНО-КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ: ДЕРЖАВНО-ПРАВОВА ПРИРОДА**

***Анотація.** Автором статті визначено державно-правову природу небезпеки явища «рашизму» та здійснено спроби систематизувати державно-правові аспекти загроз за ознаками впливу на культурне і суспільне життя. Встановлено, що основними чинниками небезпеки у суспільно-культурному житті є: непорушна антигуманістична соціокультурна політика; відсутня культура міжнародного права; розвинута політика перекручування реальних подій; брак культури високотехнологічного виробництва; самовпевненість за рахунок ядерного озброєння; соціально-небезпечна орієнтація країни-агресорки. Всі ці чинники розкривають державно-правову природу небезпеки явища «рашизму» за ознаками впливу на суспільно-культурне життя. Така політика зорієнтована на нехтування правами людини, дітей; ігнорування норм міжнародного гуманітарного права та базових конституційних принципів; зростання інноваційного паразитизму; порушення міжнародних правил ядерної та радіаційної безпеки; соціально залежних, низько культурних людей.*

***Ключові слова:** держава, правова природа, безпека, фашизм, рашизм, права і свободи людини і громадянина, міжнародне гуманітарне право, верховенство права, воєнні злочини, країна-агресорка, суспільно-культурне життя.*

Постановка проблеми. Повномасштабне воєнне вторгнення Російської Федерації (далі – росія) в Україну 24 лютого 2022 року остаточно показало світові сутність сучасного російського світогляду та масштаби його небезпеки. Кожен новий день агресії засвідчує факти умисного порушення державою-агресоркою норм міжнародного гуманітарного права та основних прав людини. Зокрема, зафіксовано випадки катувань, цілеспрямованих вбивств мирного населення, дітей, руйнування соціо-культурної інфраструктури країни. Кількість таких злочинів перевищує 46 тисяч. З них: 30 315 – щодо порушення законів та звичаїв війни, 73 – стосовно планування, підготовки або розв’язання та ведення агресивної війни, 30 – з пропаганди війни, 14 654 – проти національної безпеки (10 194 – щодо посягання на територіальну цілісність і недоторканність України, 1639 – держзради, 2091 – колабораційної діяльності, 156 – пособництва державі-агресору, 64 – диверсій); 228 – пов’язаних із безвісти зниклими дітьми [1].

Такі масштабні злочини росії проти людяності політиками, журналістами, науковцями почали нарекатися як «рашистські», або «фашистські в оновленій формі».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку О. Костенка, рашизм «базується на ілюзіях і обґрунтовує припустимість будь-якого свавілля заради хибно трактованих

інтересів російського суспільства. У зовнішній політиці рашизм проявляється, зокрема, у порушенні принципів міжнародного права, нав'язуванні світові своєї версії історичної правди виключно на користь Росії, у зловживанні правом вето в Раді Безпеки ООН тощо. У внутрішній політиці проявом рашизму є порушення прав людини на свободу думки, переслідування учасників «руху незгодних», використання ЗМІ для дезінформації свого народу тощо» [2].

М. Піддячий роз'яснює взаємопов'язаність понять рашизм, геноцид українського народу, державний тероризм, фашизм, нацизм, шовінізм тощо. Це дає підстави для надання Росії статусу «Терористична держава російська федерація» (ТДРФ) [3].

Головна різниця між рашизмом, нацизмом та фашизмом на думку О. Сича «лежить в ідеологічній сфері. Кожна ідеологія, як система ідей, має світоглядне ядро, що лучить ці ідеї до одної цілісності. Таким ядром для ідеологічної системи нацизму була ідея расової вищості німецької нації. Водночас культурно відстала, варварська Московщина історично завжди здійснювала агресивну експансію щодо країн, які в культурному розвитку стояли значно вище за неї. А тому ядром ідеології рашизму є консервування культурної відсталості і руйнування розвинутих цивілізацій [4].

Т. Снайдер називає нинішні звірства росіян в Україні «рашизмом». Американський історик роз'яснює, що «рашизм» має значення «fascism», але замість літери «f» вживається «r». Термін відображає ідеологію теперішньої Росії та воєнні злочини та нелюдську жорстокість, які здійснює та демонструє російська армія на українській землі. На думку історика «Росія – фашистська у своїй верхівці, фашистська в пропаганді, але не фашистська донизу.... На відміну від Муссоліні чи Гітлера, Путін не дуже вірить у власний народ. Путін знає, що вони готові підтримати війну по телевізору, ... і з радістю пошлють воювати людей з Сибіру, Татарстану. Для цих людей також дуже важливим є нігілізм, що ніщо не є справжнім, і нічого не має значення» [5].

Свого часу президент Чеченської Республіки І. Дудаєв висловлював думку про те, що росіяни будують життя на жадливій і небезпечній ідеології. Цю ідеологію можна назвати «русизмом», яка означає «особливу форму людиноненависницької ідеології, заснованої на великодержавному шовінізмі, повній бездуховності та аморальності». Серед особливостей «русизму» І. Дудаєв виділяв такі: надлюдська жорстокість, тактика «випаленої землі», знищення як головний принцип дії; манія світового панування; рабська психологія; паразитування на хибній історії на окупованих територіях та пригноблених народах; постійний політичний, правовий та ідеологічний тероризм [6].

Актуальність – визначення невіршених раніше частин загальної проблеми.

Посилаючись на наукові дискусії, слід констатувати, що у зв'язку з відсутністю у міжнародному праві чіткого визначення універсального терміна «фашизм», проблемою стало формулювання державно-правової природи явища «рашизм» (над усе за ознаками впливу на суспільно-культурне життя).

Лише деякі акти Генеральної Асамблеї ООН, які згідно зі Статутом ООН не мають юридично обов'язкової сили, використовують термін «фашизм», не розкриваючи його зміст. Серед них, наприклад, резолюції A/RES/36/162 від 16 грудня 1981 р., A/RES/38/99 від 16 грудня 1983 р., A/RES/40/148 від 13 грудня 1985 р. під загальною назвою «Заходи, що мають бути застосовані проти нацистської, фашистської та неофашистської діяльності і всіх інших форм тоталітарної ідеології і практики, заснованих на расовій нетерпимості, ненависті і терорі» та резолюція A/RES/43/150 від 8 грудня 1988 р. під назвою «Заходи, що мають бути застосовані проти нацистської, фашистської та неофашистської діяльності і всіх інших форм тоталітарної ідеології і практики, заснованих на апартеїді, расовій дискримінації і расизмі і систематичній відмові в правах людини і основних свободах».

Мета та завдання статті. Метою статті є з'ясування державно-правової природи явища «рашизму» та обсягу його небезпеки за ознаками впливу на культурне і суспільне життя.

Поставлена мета дослідження обумовила необхідність вирішення таких завдань:

- 1) проаналізувати масштабність загроз рашизму;
- 2) систематизувати чинники небезпеки явища «рашизму» за ознаками впливу на суспільно-культурне життя;
- 3) визначити державно-правову природу небезпеки явища «рашизму» у суспільно-культурному житті

Виклад основного матеріалу. Небезпека рашизму має необмежений обсяг загроз. Зокрема, у правовому сенсі – ґрунтується на запереченні сили міжнародного права; з ідеологічної точки зору – визнається як російсько-імперіалістична та радянсько-тоталітарна ідеологія; в економіко-політичному плані – базується на шантажі умовами поставок та рівня цін на енергоносії (газ та нафта).

Така масштабність загрози «рашизму» спонукає до систематизації чинників та, відповідно, визначення державно-правової природи небезпеки цього явища у суспільно-культурному житті (табл. 1).

Таблиця 1

Основні чинники небезпеки явища «рашизму» у суспільно-культурному житті

Чинники небезпеки у суспільно-культурному житті	Державно-правова природа небезпеки
Антигуманістична соціокультурна політика	нехтування правами людини, дітей, неприйняття демократичних цінностей
Відсутня культура міжнародного права	ігнорування норм міжнародного гуманітарного права та базових конституційних принципів
Політика перекручування реальних подій	не дотримання законодавчих норм про заборону поширення інформації, яка порочить честь, гідність та ділову репутацію інших осіб
Брак культури високотехнологічного виробництва	відсутні засади державного регулювання інноваційної діяльності, що призвело до її інноваційного паразитизму
Самовпевненість за рахунок ядерного озброєння	порушення міжнародних правил ядерної та радіаційної безпеки
Соціально-небезпечна орієнтація країни-агресора	державна політика зорієнтована на соціально залежних, низько культурних людей

Як видно із систематизованих у таблиці чинників небезпеки, одним із наднебезпечних є антигуманістична політика країни-агресорки, оскільки її сутність полягає у повному ігноруванні норм Загальної декларації прав людини [7]. Така зневага до прав людини, дітей, нетерпимість до демократичних цінностей створили серйозну загрозу безпеки людства. Водночас, у внутрішньому законодавстві ці принципи права росія задекларувала на належному законодавчому рівні. Тобто, росія живе за подвійними стандартами: де-юре демонструє верховенство права, примат прав людини, а де-факто – пропагує ідеологію рашизму, яка суперечить сакраментальній філософії І. Канта про правову державу, за якою устрій і режим держави максимально відповідають принципам непорушності прав і свобод людини [8].

Через відсутність у країни-агресорки культури міжнародного права, вона неприпустимо порушує основні норми міжнародного гуманітарного права, зокрема:

– статтю 51 Протоколу про захист жертв міжнародних збройних конфліктів, яка вказує на те, що цивільне населення користується загальним захистом від небезпек, які виникають у зв'язку з воєнними операціями [9];

– статтю 52 Протоколу про захист жертв міжнародних збройних конфліктів, в якій заборонено напад на невоєнні об'єкти [9];

– статтю 3 Конвенції про захист цивільного населення під час війни щодо гуманного поводження з особами, які не беруть участі в активних бойових діях [10];

– статтю 32 Конвенції про захист цивільного населення під час війни, в якій висловлена заборона застосування будь-яких заходів, що можуть завдати фізичних страждань або призвести до знищення осіб [10].

Крім зазначених вище норм заборони нападу на цивільну інфраструктуру та населення, росія учиняє ряд інших воєнних злочинів. Зокрема, захоплює й атакує об'єкти ядерної інфраструктури – Чорнобильську та Запорізьку атомні електростанції (24 лютого та 4 березня 2022 року), що є прямим порушенням статті 56 Протоколу (I) до Женевських конвенцій 1949 року про захист установок і споруд, що містять небезпечні сили [9].

Такі дії росії свідчать про:

– суцільне порушення росією норм міжнародного права;

– недотримання колишніх російських зобов'язань щодо суверенітету і територіальної цілісності сусідів;

– створення ризику виходу з-під контролю ядерної зброї.

Загрозливими для глобальної проблеми безпеки є порушення норм права щодо заборони поширенню неправдивої інформації.

Останнім часом країною-агресоркою застосовується практика перекручування реальних й історичних подій, що відбуваються/відбувалися в постраждалих від нападу країнах. Ця технологія ґрунтується на використанні злочинного ланцюга «правди та брехні», завдяки чому формується у російських громадян хибне уявлення про те, що відбуваються насправді.

За такою технологією рашисти знищують культурне розмаїття українського народу. Станом на 01.10.2022 року Міністерством культури та інформаційної політики України зафіксовано півтисячі епізодів воєнних злочинів росії проти українських об'єктів культурної спадщини та закладів культури. З них: 169 релігійних споруд, 75 будинків культури, театрів, кінотеатрів та інших мистецьких осередків, 52 меморіальних пам'ятники та твори мистецтва, 36 музеїв та заповідників, 45 бібліотек [11].

Історичні паралелі щодо знищення бібліотек та їх фондів лежать на поверхні. Найвідомішою подією ХХ століття було спалювання книг за нацистського режиму 10 травня 1933 року – так звана пропаганда «арійської» культури.

За схожою схемою загарбники знищують на окупованих територіях літературу з історії України, українських Майданів, АТО/ООС, наукові дослідження «...які не збігаються з постулатами кремлівської пропаганди» [12]. Водночас всіляко підтримують кримінальну субкультуру – «рашистський фольк», який звеличує крадіїв, шантажистів, ґвалтівників.

Така рашистська пропаганда призвела до схвалення російським соціумом протиправних дій, зневаги верховенства права та масового сприйняття злочинних елементів.

Як відповідь на порушення росією міжнародних норм щодо заборони поширенню неправдивої, антигуманної інформації, 23 листопада 2016 року Європейський Парламент ухвалив резолюцію про протидію російській пропаганді [13]. Її зміст такий:

– поглиблення співробітництва між ЄС і НАТО з питань стратегічних комунікацій;

– удосконалення механізму проведення журналістських розслідувань;

– покращення інформаційної грамотності населення з метою проведення критичного моніторингу медійного контенту;

– здійснення постійного контролю за свободою ЗМІ в Європейському Союзі.

Нині, свобода ЗМІ в Європейському Союзі, як це визначено в Хартії основних прав ЄС [14], Європейській конвенції з прав людини [15], є фундаментальним правом громадян та першочерговим критерієм готовності України до членства в Європейському Союзі [16].

Невід'ємною ознакою рашизму є інноваційний паразитизм, який свідчить про нездатність росії до самостійного високотехнологічного виробництва: «...іноземні електронні компоненти у захопленій ворожій техніці ще раз ... підкреслюють повну залежність країни-агресора від західних технологій» [17].

Особливу безпеку складає рашистська гонка за ядерне озброєння. Таке «світове лідерство за рахунок ядерної зброї» постійно підтримується діями культури, журналістами. Прикладом такої пропаганди став фільм «Світопорядок 2018», в якому озвучено ставлення «глави расійского гасударства» до глобальної катастрофи: «... я как гражданин России и глава российского гасударства хочу задать вопрос: а зачем нам такой мир, если там не будет россии?» [18].

Тобто, світова першість за «рашизмом» – це застосування ядерної зброї, а не одержання перемоги у соціальному, технологічному, інноваційному та культурному житті.

Більш того «рашизм», на заперечення Міжнародних стандартів рівності прав і свобод людини і громадянина, демонструє вибірковий підхід у залученні своїх громадян до війни проти України. Рашистські лідери переважно «втягують» маргінальне населення – малоосвічених, низькокультурних, бідних і залежних від місцевої влади та поліції росіян [19]: «росія не боїться санкцій – вона звикла до ...російського бездоріжжя,... зовнішнього тиску, який лише зміцнює, бетонує росіян» [20].

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Усі наведені у статті приклади «рашизму» свідчать про існування потужного державного механізму насилля, який діє за двома напрямками:

- проти свого народу (в своїй країні);
- супроти інших народів (за межами країни).

Такі дії росії суперечать людським цінностям та, відповідно, загрожують безпеці людства. При цьому, якщо держава-агресорка застосовує насильство по відношенню до своїх громадян, діячі сфери культури не реагують на це, або знаходять усілякі виправдання цьому. У разі вчинення росією злочинних дій проти інших народів – діячі культури скеровують свої зусилля на підтримку людиноненависницької політики своєї держави.

Все це вказує на рашистську природу країни-агресорки за ознаками впливу на культурні цінності та традиції. До таких належать:

- нехтування правами і свободами людини і громадянина, нормами міжнародного гуманітарного права;
- перекручування реальних подій, історії на окупованих територіях та знищення культурних цінностей українців;
- утримання на світовому ринку виключно за рахунок ядерних загроз;
- соціально-небезпечна політика, що спрямована на низько культурних, соціально залежних, керованих людей.

Перспективним стосовно даної проблематики є дослідження національного законодавства України через призму наявності в ньому положень, що дають можливість ефективно боротися з проявами фашизму. З'ясування цих питань надасть можливість окреслити відповідальність за злочини, що є характерними для рашизму.

Список використаних джерел

1. Телеграм-канал офісу Генерального прокурора. URL: https://t.me/pgo_gov_ua/6944 (дата звернення: 01.11.2022).
2. Костенко О. «Чому ми стали ворогами?» *День*. 2014. 18 бер. URL: <https://day.kyiv.ua/article/kultura/chomu-my-staly-vorohamy> (дата звернення: 01.11.2022).
3. Піддячий М. І. Термін «рашизм». URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730352/> (дата звернення: 01.11.2022).
4. Скоростецький В. Нацизм, фашизм і... рашизм: у чому відмінності і тотожності? *Інформаційне агентство Армія INFORM*. 2022. 08 бер. URL:

<https://armyinform.com.ua/2022/03/08/nacyzm-fashyzm-i-rashyzm-u-chomu-vidminnosti-i-totozhnosti/> (дата звернення: 01.11.2022).

5. Снайдер Т. Росія вдалася до кожного зі шляхів геноцид. Суспільне новини. 2022. 15 вер. URL: <https://suspilne.media/282177-najrozumnisi-ludi-u-sij-vijni-ukrainske-komanduvanna-a-ne-rosiani-ci-amerikanci-timoti-snajder/> (дата звернення: 01.11.2022).

6. Дудаєв Д. Русизм – це особлива форма людиноненавистницької ідеології. Інформаційне агентство Армія INFORM. 2022 04 жовт. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/10/04/dzhohar-dudayevrusyzm-%E2%88%92-cze-osoblyva-forma-lyudynonenavysnuczkoji-ideologii/> (дата звернення: 01.11.2022).

7. Загальна декларація прав людини від 10.12.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 01.11.2022).

8. Кант І. Основи метафізики нравственности. (С рецензией на книгу И. Шульца. 1783): в 6 т. М.: Мысль, Т. 4. Ч. I. 544 с.

9. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12.08.1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 08.06.1977 р.: ратифіковано Указом Президії Верховної Ради УРСР № 7960-XI від 18.08.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення: 01.11.2022).

10. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 р.: ратифіковано Указом Президії Верховної Ради УРСР від 03.07.1954 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 01.11.2022).

11. Міністерство культури та інформаційної політики України: офіц. сайт. URL: <https://mkp.gov.ua/news/7646.html> (дата звернення: 01.11.2022).

12. Рашисти знищують українську літературу та підручники історії на окупованих територіях». *Незалежне видання TEXTY.ORG.UA*. 2022 24 бер. URL: <https://texty.org.ua/fragments/106094/rashysty-znyshuyut-ukrayinsku-literaturu-ta-pidruchnyky-istoriyi-na-okupovanyh-terytoriyah> (дата звернення: 01.11.2022).

13. MEPs sound alarm on anti-EU propaganda from Russia and Islamist terrorist groups: European Parliament, 2016, November 23 URL: https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2016/11/press_release/20161118IPR51718/20161118IPR51718_en.pdf.

14. Хартія основних прав ЄС: офіц. сайт. URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/default_en.htm (дата звернення: 01.11.2022).

15. Європейська конвенція з прав людини. Конвенцію ратифіковано Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 01.11.2022).

16. Антонова О. Р. Організаційно-правові виміри культурної орієнтації людини в умовах еміграції. *Проблеми реалізації Стратегії державної міграційної політики України*: матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 19 грудня 2019. / упоряд. О. А. Малиновська. Київ : НІСД, 2019. С. 53–57.

17. «Імпортозаміщення» зазнає фіаско: захоплена військова техніка РФ оснащена мікročіпами США. *Аналітичний портал slovoidilo.ua*. 2022. 28 травня. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/05/28/novyna/bezpeka/importozamishhennya-zaznaeye-fiasko-zaxoplena-vijskova-texnika-rf-osnashhena-mikrochipamy-ssha> (дата звернення: 01.11.2022).

18. Федюк Р. «Новий світовий порядок»: Чому Путін вирішив виправдовуватися за війну. Видання depo.ua. 2018. 07 бер. URL: <https://www.depo.ua/ukr/svit/noviy-svitoviy-poryadok-chomu-putin-virishiv-vipravdatisya-pered-viborcyami-20180307739093> (дата звернення: 01.11.2022).

19. Антонова О. Р. Усиновлення дитини, біологічні батьки якої з'явилися після оголошення їх судом померлими: нормативно-правовий аспект. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Соціальні та поведінкові науки»*. 2021. Вип. 17 (46). С. 143–156.

20. Кокотюха А. Росія не боїться санкцій – вона звикла до злиднів. Видання НВ. 2022. 31 трав. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/rosiyani-zvikli-do-bidnosti-chomu-rosiya-ne-bojitsya-sankciy-novini-rosiji-50246619.html> (дата звернення: 01.11.2022).

References

1. Telehram-kanal ofisu Heneralnoho prokurora [*Telegram channel of the Prosecutor General's Office*]. (2022). Retrieved from: https://t.me/pgo_gov_ua/6944 [in Ukrainian].
2. Kostenko, O. (2014, March 18). "Chomu my staly vorohamy?" [*"Why did we become enemies?"*]. *Den*. Retrieved from: <https://day.kyiv.ua/article/kultura/chomu-my-staly-vorohamy> [in Ukrainian].
3. Pidliachyi, M.I. (2022). Termin "rashyzm" [*The term "rashyzm"*]. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/730352/> [in Ukrainian].
4. Skorostetskyi, V. (2022, March 08). Natsyzm, fashyzm i... rashyzm: u chomu vidminnosti i totozhnosti? [*Nazism, fascism and... rashyzm: what are the differences and similarities?*]. *Informatsiine ahentstvo Armiia INFORM*. Retrieved from: <https://armyinform.com.ua/2022/03/08/nacyzm-fashyzm-i-rashyzm-u-chomu-vidminnosti-i-totozhnosti/> [in Ukrainian].
5. Snyder, T. (2022, September 15). Rosiia vdalasia do kozhnoho zi shliakhiv henotsydu [*Russia resorted to each of the ways of genocide*]. *Suspilne novyny*. Retrieved from: <https://suspilne.media/282177-najrozumni-ludi-u-cij-vijni-ukrainske-komanduvanna-a-ne-rosiani-ci-amerikanci-timoti-snajder/> [in Ukrainian].
6. Dudaiev, D. (2022, October 04). Rusyzm – tse osoblyva forma liudynonenavysnytskoi ideologii [*Russianism is a special form of misanthropic ideology*]. *Information agency Army INFORM*. Retrieved from: <https://armyinform.com.ua/2022/10/04/dzhohar-dudayevrusyzm-%E2%88%92-cze-osoblyva-forma-lyudynonenavysnytskoyi-ideologii/> [in Ukrainian].
7. Zahalna deklaratsiia prav liudyny vid 10.12.2022 r. [*General declaration of human rights dated 10.12.2022*]. (2022). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text [in Ukrainian].
8. Kant, I. (1783). *Osnovy metafizyky npravstvennosti* [*Basics of metaphysics of morality*]. Moscow: Mysl.
9. Dodatkovyi protokol do Zhenevskykh konventsii vid 12.08.1949 r., shcho stosuietsia zakhystu zhertv mizhnarodnykh zbroinykh konfliktiv (Protokol I), vid 08.06.1977 r.: ratyfikovano Ukazom Prezydii Verkhovnoi Rady URSR № 7960-XI vid 18.08.1989 r. [*Additional Protocol to the Geneva Conventions dated August 12, 1949, relating to the protection of victims of international armed conflicts (Protocol I), dated June 8, 1977: ratified by Decree of the Presidium of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR No. 7960-XI dated August 18, 1989*]. (2022). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text [in Ukrainian].
10. Konventsiia pro zakhyst tsyvilnoho naselennia pid chas viiny vid 12.08.1949 r.: ratyfikovano Ukazom Prezydii Verkhovnoi Rady URSR vid 03.07.1954 r. [*Convention on the protection of the civilian population in time of war dated August 12, 1949: ratified by the Decree of the Presidium of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR dated July 3, 1954*]. (2022). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text [in Ukrainian].
11. Ministerstvo kultury ta informatsiinoi polityky Ukrain (2022). Ofitsiinyi sait Ministerstva kultury ta informatsiinoi polityky Ukrain [*Official website of the Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine*]. Retrieved from: <https://mkip.gov.ua/news/7646.html> [in Ukrainian].
12. Nezalezhne vydannia TEXTY.ORG.UA. (2022 March 24). Rashysty znyshchuiut ukrainsku literaturu ta pidruchnyky istorii na okupovanykh terytoriiakh [*Racists are destroying Ukrainian literature and history textbooks in the occupied territories*]. Retrieved from: <https://texty.org.ua/fragments/106094/rashysty-znyshchuyut-ukrayinsku-literaturu-ta-pidruchnyky-istoriyi-na-okupovanykh-terytoriyah> [in Ukrainian].

13. European Parliament (2016, November 23). MEPs sound alarm on anti-EU propaganda from Russia and Islamist terrorist groups. Retrieved from: https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2016/11/press_release/20161118IPR51718/20161118IPR51718_en.pdf.

14. Official website of the EU (2020). EU charter of fundamental rights. Retrieved from: https://www.europarl.europa.eu/charter/default_en.htm.

15. Official website of the Parliament of Ukraine (1997). European convention on human rights. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

16. Antonova, O.R. (2019). Orhanizatsiino-pravovi vymiry kulturnoi oriantatsii liudyny v umovakh emigratsii [*Organizational and legal dimensions of a person's cultural orientation in conditions of emigration*]. Problemy realizatsii Stratehii derzhavnoi mihratsijnoi polityky Ukrainy, materialy naukovo-praktychnoi konferentsii [*Problems of the implementation of the Strategy of the State Migrant Policy of Ukraine, materials of the scientific and practical conference*]. Kyiv [in Ukrainian].

17. Analitichnyi portal slovoidilo.ua (2022, May 28). "Importozamishchennia" zaznaie fiasko: zakhoplena viiskova tekhnika rf osnashchena mikrochipamy SShA [*"Import substitution" fails: captured military equipment of the Russian Federation is equipped with US microchips*]. Retrieved from: <https://www.slovoidilo.ua/2022/05/28/novyna/bezpeka/importozamishchennya-zaznaye-fiasko-zaxoplena-vijskova-tekhnika-rf-osnashchena-mikrochipamy-ssha> [in Ukrainian].

18. Fediuk, R. (2018, March 07). "Novyi svitovyi poriadok": Chomu Putin vyrishyv vypravdovuvatysia za viinu [*"New world order": Why Putin decided to justify the war*]. depo.ua. Retrieved from: <https://www.depo.ua/ukr/svit/noviy-svitoviy-poryadok-chomu-putin-virishiv-vypravdatisya-pered-viborcyami-20180307739093> [in Ukrainian].

19. Antonova, O.R. (2021). Usynovlennia dytyny, biolohichni batky yakoi znavylysia pislia oholoshennia yikh sudom pomerlymy: normatyvno-pravovyi aspekt [*Adoption of a child whose biological parents appeared after the court declared them dead: regulatory and legal aspect*]. Visnyk pisliadyplomnoi osvity. Seriya "Sotsialni ta povedinkovi nauky". Bulletin of postgraduate education. Series "Social and Behavioral Sciences", 17 (46), 143-156 [in Ukrainian].

20. Kokotiukha A. (2022, May 31). Rosiia ne boitsia sanktsii – vona zvykla do zlydniv [*Russia is not afraid of sanctions – it is used to poverty*]. Edition of NV. Retrieved from: <https://nv.ua/ukr/opinion/rosiyani-zvikli-do-bidnosti-chomu-rosiya-ne-bojitsya-sankciy-novini-rosiji-50246619.html> [in Ukrainian].

ANTONOVA Olena, Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Law and Social and Humanitarian Disciplines of the Flight Academy of the National Aviation University.

THE DANGER OF THE PHENOMENON OF "RASHISM" BY SIGNS OF IMPACT ON SOCIAL AND CULTURAL LIFE: STATE AND LEGAL NATURE

Abstract. *The author of the article determined the state-legal nature of the danger of the phenomenon of "rashism" and made attempts to systematize the state-legal aspects of threats based on the effects on cultural and social life. It was established that the main factors of danger in social and cultural life are: inviolable anti-humanistic socio-cultural policy; there is no culture of international law; a developed policy of distorting real events; lack of culture of high-tech production; self-reliance due to nuclear weapons; socially dangerous orientation of the aggressor country. All these factors reveal the state-legal nature of the danger of the phenomenon of "racism" in terms of its impact on social and cultural life. Such a policy is oriented towards the neglect of human and children's rights; ignoring norms of international humanitarian law and basic constitutional principles; the growth of innovative parasitism; violation of international rules of*

nuclear and radiation safety; the development of policies aimed at socially dependent, low-culture people.

All examples of "rashism" given in the article confirmed the existence of a powerful mechanism of state influence, which operates in two directions: against one's own people (in the country of the aggressor); against other nations (outside the aggressor country). Such a policy of Russia contradicts the ascending legal principles, universal human values and, accordingly, threatens the security of mankind. At the same time, if the aggressor state uses violence against its citizens, cultural figures do not react to it, or find all kinds of excuses for it. In the case of criminal acts against other peoples, cultural figures direct their efforts to support the misanthropic policy of their state.

In this matter, the study of the national legislation of Ukraine through the prism of its provisions that make it possible to effectively fight against manifestations of fascism is promising. Elucidation of these issues will make it possible to distinguish responsibility for crimes characteristic of rashism.

Key words: *state, legal nature, security, fascism, rashism, human and citizen rights and freedoms, international humanitarian law, rule of law, war crimes, aggressor country, social and cultural life.*

*Одержано редакцією: 02.11.2022 р.
Прийнято до публікації: 18.11.2022 р.*